

Masarykova universita
Pedagogická fakulta
Speciální pedagogika

Projekt diplomové práce

SP7MP_MTO2 Metodologie 2

Jana Veselá, 392010

V Brně, 05/2015

1) Téma, problém otázka, úvod a cíle výzkumu.

Logopedická intervence balbuties

Tématem výzkumu bude balbuties. Protože se jedná o jedno z nejzávažnějších narušení komunikační schopnosti, zaměřím se ve výzkumu především na logopedickou intervenci, tedy na terapii balbuties. Tato problematika je stále aktuální, protože nebyl vytvořen žádný standardizovaný postup terapie balbuties, protože se jedná o opravdu závažné narušení a nikomu se zatím nepodařilo přijít s terapií, která by pomohla všem balbutikům. Každý logoped volí jiné přístupy a terapie. U každého jedince s balbuties jsou úspěšné jiné terapie a přístupy, což je způsobeno nejasnou etiologií a kombinací mnoha faktorů, které se na vzniku balbuties podílejí. Protože primární příčina balbuties není známa, jsou terapie většinou vybírány podle symptomů jedince. V literatuře nalezneme velké množství přístupů k balbuties, které se mnohdy vzájemně vylučují a proto je problematické se v nich vyznat. Proto bych chtěla zkoumat názor samotných logopedů, kteří s klienty s balbuties pracují. Zjistit, jaké terapie využívají, zda jsou u klientů úspěšné či nikoliv. Úspěšnost terapií bych chtěla zhodnotit v případových studiích jednotlivých klientů. Případové studie budou obsahovat také rozhovory s rodiči daných dětí, ve kterých budou dotazováni na účinnost logopedické terapie u jejich dítěte.

Cílem výzkumu je zjistit, jaké terapie využívají logopedi vybraných zařízení a zda jsou u daných klientů účinné. Sledovat využitelnost terapií nastudovaných z literatury v praxi. Zjistit, které jsou využívány danými logopedy, a které naopak nebyly při jejich práci účinné. Zjistit, jaké přístupy vyhovují daným klientům. A zjistit názory rodičů daných klientů na účinnost a efektivnost jednotlivých terapií, které byly u jejich dětí využívány.

2) Hlavní výzkumná otázka a vedlejší výzkumné otázky.

1. Využívají vybraní logopedi stejné terapie při logopedické intervenci balbuties u zkoumaných klientů?
2. Jsou aplikované terapie u daných klientů efektivní?
3. Souhlasí rodiče daných klientů s výběrem aplikovaných terapií?
4. Jsou rodiče daných klientů ochotni spolupracovat s logopedy?

3) Uveďte, zda jste si vybrali kvalitativní nebo kvantitativní výzkumnou strategii a proč jste se tak rozhodli.

Pro svou práci jsem vybrala kvalitativní výzkumnou strategii, protože chci podrobněji zkoumat práci jednotlivých logopedů a výsledky klientů. Chci zjistit, v čem spočívají jednotlivé terapie, které logopedi užívají, u jakých jedinců jsou úspěšné a u jakých nikoli. Což by se mi formou kvantitativního výzkumu nemohlo podařit. Potřebuji pro výzkum provést rozhovory s jednotlivými logopedy a rodiči dětí a pozorovat práci s klienty, proto jsem si zvolila kvalitativní výzkumnou strategii.

4) Návrh metody sběru dat, představa o počtu a kontaktování výzkumných jednotek.

Data budou sbírány osobně, provedením rozhovorů s vybranými logopedy, klienty a rodiči klientů. Dále zúčastněným a nezúčastněným pozorováním průběhu logopedické intervence daných klientů. Kontaktování budou tři kliničtí logopedi a soukromá logopedická klinika nejdříve telefonicky, po domluvení schůzky osobně. Klientů s balbuties bude pět, jejich počtu pak bude odpovídat počet rodičů a logopedů. V případě, že více klientů bude navštěvovat stejného logopeda, bude logopedů méně.

Klienty s balbuties kontaktují přes logopedy, spíše tedy kontaktují jejich rodiče, protože pro výzkum budou vybírány děti školního věku s balbuties. Kritérii pro výběr bude tedy věk dítěte, diagnóza balbuties a probíhající logopedická intervence. Budou vybírány děti mladšího školního věku od 6 do 10 let, které trpí balbuties a pravidelně dochází k logopedovi, který u nich provádí logopedickou intervenci.

5) Úryvek z připravovaného nástroje sběru dat - scénář rozhovoru, plán pozorování.

Ke sběru dat bude využíváno pozorování logopedické intervence daných klientů. Budu přítomna v logopedické ordinaci a pozorovat, jak logopedi s danými klienty pracují. Budu si zapisovat, jaké terapie využívají, zda je pro dané klienty modifikují a zda se u klienta objevují pokroky. Pokud budou rodiče klientů a logopedi souhlasit, budu si průběh logopedické intervence nahrávat na diktafon. Pro zapisování bude využito připravené schéma, aby byl zápis rychlejší a jednodušší a nerušil průběh logopedické intervence.

Schéma pro zápis z pozorování:

Logoped:		
Klient:		
Datum, čas, délka sezení:		
	Průběh:	Výskyt neplynulostí:
Úvod logopedické intervence (pozdrav, úvodní rozhovor):		
Aplikovaná terapie (typ, modifikace):		
Procvičování a samotný průběh terapie (způsob, cvičení):		
Pokroky od minulého sezení (nižší výskyt neplynulostí, snížení stresu, větší klid...):		
Ukončení terapie (shrnutí, rozloučení):		
Doporučení rodičům (úkoly, popis cvičení doma...):		
Jiné poznámky:		

Dále bude využíváno řízených i neřízených rozhovorů s rodiči a logopedy. Při souhlasu budou rozhovory nahrávány na diktafon a budu si provádět také zápisy z rozhovorů. Řízené rozhovory budou předem připraveny, dva rozhovory budou připraveny pro logopedy a jeden pro rodiče.

Rozhovor s rodiči:

1. Kdy se u Vašeho dítěte objevily neplýnulosti v řeči?
2. Kdo si neplýnulostí všimnul jako první?
3. Nastala nějaká významná změna v životě Vašeho dítěte v době, kdy se u něj objevily první neplýnulosti?
4. Co Vás vedlo k návštěvě logopeda?
5. Podle jakých kritérií jste vybrali logopeda, kterého vaše dítě navštěvuje?
6. Kdy bylo Vaše dítě zapsáno do jeho péče?
7. Jak často logopeda navštěvujete?
8. Při počátku logopedické intervence byly návštěvy logopeda častější než teď?
9. Jak Vaše dítě reagovalo na logopeda při první návštěvě?
10. Zhoršily se neplýnulosti v řeči při první návštěvě logopeda?
11. Jaká diagnóza byla Vašemu dítěti stanovena?
12. Jakým způsobem pracoval logoped s Vaším dítětem?
13. Změnila se v průběhu logopedické intervence terapie?
14. Požaduje po Vás logoped spolupráci?
15. Pracujete s Vaším dítětem doma?
16. Měla některá terapie špatný dopad na Vaše dítě?
17. Měla u Vašeho dítěte některá terapie efektivnější?
18. Je řeč Vašeho dítěte plynulejší, než byla před absolvováním logopedické intervence?
19. Objevily se u vašeho dítěte pokroky během logopedické intervence?
20. Změnili jste logopeda? Pokud ano, kolikrát a proč?

Rozhovor s logopedy o určitém klientovi:

1. Kdy nastoupil klient do Vaší péče?
2. Kdo s ním poprvé přišel?
3. Jak dítě reagovalo při první návštěvě Vaší ordinace?
4. Komunikovalo s Vámi dítě při první návštěvě?
5. S jakými problémy Vás navštívili?
6. Jakou diagnózu jste klientovi přidělil(a)?
7. Jaké metody a postupy jste při diagnostice klienta využil(a)?
8. Jak jste s klientem začal(a) pracovat?
9. Zkoušel(a) jste různé druhy terapií?
10. Který byl u dítěte nejefektivnější?
11. Můžete mi popsat průběh logopedické intervence u daného klienta?

Rozhovor s logopedy:

1. Máte zkušenosti s klienty s balbuties?
2. Prováděl(a) jste terapii balbuties?
3. Přibližně kolik klientů s balbuties Vás navštěvovalo a navštěvuje?
4. Jaké přístupy k terapii balbuties využíváte a proč?
5. Využíval(a) jste i jiné terapie?
6. Zajímáte se o nové přístupy k terapii balbuties?
7. Jaký na ně máte názor?

8. Podle jakých kritérií vybíráte vhodnou terapii u klientů?

6) Zamyšlení se nad možnými praktickými a etickými problémy při výzkumu.

Prvním problémem, který může při výzkumu nastat, bude neochota rodičů nebo klientů spolupracovat, jelikož se jedná o choulostivé téma. Mnoho osob trpících balbuties se se svým problémem těžko vyrovnává a nerada o něm mluví. Z tohoto důvodu jsem pro svůj výzkum vybrala děti mladšího školního věku, které budou většinou pouze pozorovány při probíhající logopedické intervenci, což by pro ně nemuselo být tolik stresující jako vedení rozhovoru. O klientech pak budu komunikovat především s jejich rodiči a logopedy, čímž předejdu problémům, které by nastaly, kdyby se mnou daní klienti odmítli komunikovat. Pokud nebudou chtít spolupracovat ani jejich rodiče, budu se soustředit především na práci s logopedy nebo se budu snažit najít jiného klienta. V případě, že rodiče nebudou chtít odpovídat na určité otázky, budu se jim snažit vyhnout a získat jiné využitelné informace.

Samozřejmě budu vedení rozhovoru přizpůsobovat jednotlivým rodičům. Nebudu je nutit odpovídat na otázky, které jsou pro ně nepříjemné a naopak, když se rozpovídají i o jiných zkušenostech, budu je podporovat v daném tématu, aby bylo zjištěno co nejvíce informací, které mohou být později velmi užitečné. Když zjistím, že většina rodičů na určité otázky reaguje negativně, pozměním jejich formulaci nebo je vynechám a nahradím jinou otázkou. Stejným způsobem budu postupovat i při rozhovorech s logopedy.

7) Záznam z prvního realizovaného rozhovoru.

Jelikož se mi nepodařilo provést rozhovor s logopedy, se kterými jsem domluvena pro výzkum diplomové práce, provedla jsem rozhovor s logopedkou, která má zatím dvouroční praxi a absolvuje předatestační přípravu. Proto bylo možné provést pouze rozhovor zaměřený obecně a ne na konkrétního klienta.

Rozhovor:

1. Máte zkušenosti s klienty s balbuties?

Ano, zkušenosti mám, s klienty s balbuties jsem pracovala a pracuji.

2. Terapii balbuties jste tedy prováděla?

Ano a stále provádím.

3. Přibližně kolik klientů s balbuties Vás navštěvovalo a navštěvuje?

Přibližně deset klientů, z nichž aktuálně ke mně chodí na logopedickou intervenci čtyři klienti.

4. Jaké přístupy k terapii balbuties využíváte?

Využívám různé terapeutické přístupy a metody, závisí to na daných klientech. Každý má jiné symptomy a jiné přístupy jim vyhovují. Využívám samozřejmě techniky k navození plynulé mluvy, tedy dechová cvičení – například správné hospodaření s dechem, zpomalení mluvního tempa a podobně. Dále cvičíme prodlužování výdechové fáze, navozujeme měkké hlasové začátky. Využívám také vokalizaci a rytmizaci, zpěv písní a napodobování zvuků a hlasů. Využívám také fonorespirační techniky. Nejvíce využívám metodu fonograforytmiky.

5. Využívala jste i jiné terapie?

Jelikož mám zatím málo zkušeností s balbutiky, vyzkoušela jsem zatím jen uvedené metody a techniky. Ale je nutné uvědomit si, že je důležitá spolupráce s neurologem a psychologem. Jak jsem již uvedla, často používám

fonograforitmickou metodu dle Lechty v kombinaci s dalšími technikami. Zařazuji také uvolňující artikulační cvičení. Velmi důležité je získání sebedůvěry klienta v mluvním projevu, což děláme pomocí navozování měkkých hlasových začátků v řízených složkách řeči během terapie a postupně to aplikujeme do volné konverzace. Snažíme se dostávat mluvní projev klienta pod jeho kontrolu.

6. Zajímáte se o nové přístupy k terapii balbuties?

Samozřejmě ano, snažím se o sebevzdělávání, což je i součástí mé předatestační přípravy.

7. Jaký na ně máte názor?

Záleží, o jakém přístupu se bavíme, ale když budu mluvit obecně, tak poněkud rozporuplné. Některé jsou pro mě zdrojem nových podnětů, jiné naopak nevyužitelné v ambulantních podmínkách. Například terapie Bonnský model balbuties je dle mého názoru vhodná v momentě, kdy je logoped s klientem v denním kontaktu, například ve stacionáři, ale pro ambulantní podmínky nikoliv.

8. Podle jakých kritérií vybíráte vhodnou terapii u klientů?

Terapii u klientů vybírám především s ohledem na věk a stupeň kóktavosti. Podle toho zda se jedná o kóktavost incipientní, fixovanou nebo chronickou. Pak samozřejmě podle symptomů a dle účinnosti. Pokud jedna terapie není efektivní, snažím se ji kombinovat s jinými metodami nebo od ní úplně upustím a zvolím jinou. Myslím, že je důležité vždy po určité době zhodnotit pokrok, zda terapie pomáhá nebo ne a tím se řídit.

Terénní poznámky:

- rozhovor probíhal v ordinaci logopedky po její pracovní době
- odpovídala jasně a výstižně, byla ochotná spolupracovat
- kvůli nedostatku času logopedky proběhl rozhovor v omezeném čase, ale bylo odpovězeno na všechny potřebné otázky

8) Námet k modifikaci výzkumného návrhu na základě předchozího bodu.

Jelikož se mi nepodařilo provést rozhovor s vybranými logopedy, je složitější usuzovat, co by bylo vhodné modifikovat. Po zkušenosti, kdy jsem provedla rozhovor s jiným logopedem, zaměřený pouze obecně a ne na konkrétního klienta, neshledávám potřebu zásadní modifikace plánu výzkumu. Rozhovor probíhal dobře a většina otázek byla zodpovězena dle mého očekávání. Ale bude nutné pokládat při rozhovoru otázky více specificky. Například u otázek šest a sedm, zda se zajímá o nové přístupy v terapii balbuties a jaký na ně má názor by bylo vhodné uvést, jaké terapie mám na mysli já sama a o jaké se respondent zajímá. Ale díky provedení zkušebního rozhovoru si myslím, že bude možné výzkum realizovat podle stávajícího plánu.

9) Seznam relevantní literatury.

CONTURE, Edward G. *Stuttering*. Englewood Cliffs (New Jersey): Prentice-Hall, 1982, 14, 186 s.

FRASER, Jane H. *Účinné poradenství při terapii kóktavosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 111 s. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-689-6.

KRŠŇÁKOVÁ, Petra. *Cesta z hlubin kóktavosti: náměty pro terapii balbuties korespondující s novými trendy desenzibilizace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004, 57 s. ISBN 80-244-0911-9.

LECHTA, Viktor. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 359 s. ISBN 80-7178-801-5.

LECHTA, Viktor a Barbara KRÁLIKOVÁ. *Když naše dítě nemluví plynule: koktavost a jiné neplynulosti řeči*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 124 s. ISBN 978-80-7367-849-4.

LECHTA, Viktor a Eva BAXOVÁ-ŠARKÖZYOVÁ. *Koktavost--?!*. 1. vyd. Praha: Septima, 2001, 37 s. ISBN 8072161547.

LECHTA, Viktor. *Koktavost: integrativní přístup*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2010, 333 s. ISBN 978-80-7367-643-8.

LECHTA, Viktor. *Terapie narušené komunikační schopnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 386 s. ISBN 80-7178-961-5.

MCDOWELL, Elizabeth Dickinson. *Educational and emotional adjustments of stuttering children*. New York, 1928, 59 s.

MURRAY, Frederick Pemberton a Susan Goodwillie EDWARDS. *Příběh jednoho koktavého*. Brno: Paido, 2006, 126 s. ISBN 80-7315-116-2.

PEUTELSCHMIEDOVÁ, Alžběta. *Aktuální problémy balbutiologie*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2000, 90 s. ISBN 80-244-0050-2.

PEUTELSCHMIEDOVÁ, Alžběta. *Čtení o koktavosti*. 1.vyd. Praha: Portál, 1994, 79 s. ISBN 80-7178-003-0.

PEUTELSCHMIEDOVÁ, Alžběta. *Techniky práce s balbutiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 111 s. ISBN 80-244-1234-9.

ŘEPOVÁ, Petra. *Dítě a koktavost*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 35 s. ISBN 978-80-244-1766-0.

SOVÁK, Miloš. *Výchova koktavého dítěte doma i ve škole*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, 132 s.

ŠKODOVÁ, Eva a Ivan JEDLIČKA. *Klinická logopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 612 s. ISBN 80-7178-546-6.

Komentář:

Dobře zpracovaný projekt!